

Історичні та правові аспекти соціального насильства початку ХХ століття

*В.А. Козенюк, д.ю.н., професор,
Університет економіки та права «КРОК»
emenuil@ukr.net*

Методологія дослідження. За допомогою системного підходу досліджено проблему соціального насильства на початку ХХ ст. в Україні і виявлено таке. У пореволюційний (1917 р.) період на Україні прокотилися хвилі жорстокого «білого», «червоного», «чорного» (анархічного) та іншого терору. У політичній практиці різних режимів, після Жовтня 1917 р. (Гетьманат П. Скоропадського, Директорія, Біла гвардія, Махновський рух, «диктатура пролетаріату») поширювалось свавілля, терор. Падала цінність життя, жорстоко страждали інтелектуальні верстви суспільства, оскільки взяття влади не змінювало загальний вектор насильства над особою. Саме останній вислів був для багатьох науковців ключовим у ході подальшого розкриття матеріалу. При цьому вони були далекі від визначення питомої ваги соціального зла, привнесеного в суспільну свідомість кожної політичної сили того періоду. Абсолютно очевидно, що подібний «вклад», наприклад, гетьмана Павла Скоропадського і його спецслужб непорівнянний із «заслугами» військового режиму генерала Денікіна або практикою революційної доцільності командора Антонова-Овсієнка.

Результати. У статті розкрито історичні та правові складові соціального насильства ХХ ст.: причини цього явища, мотиви організаторів і безпосередніх виконавців терористичних та інших протиправних примусових акцій. Показано роль і масштаби участі радянських спецслужб у вказаних акціях, а також міра їхньої провини за тяжкі наслідки.

Новизна. У статті показано передумови виникнення соціального насильства в Україні на початку ХХ століття. Висвітлено форми, методи, механізми його здійснення, а також принципи, яких дотримувалися організатори і виконавці терористичних та інших екстремістських акцій.

Практична значущість. За результатами аналізу вищевикладених історичних фактів, а також їхніх причин вказано шляхи їх викорінення і недопущення в майбутньому, адже факти соціального насильства, як відомо, досить часто виявляються і в наші дні в багатьох країнах світу, у тому числі й у нашій країні, що стала на шлях демократичного розвитку. Таким чином, виникає необхідність подальшого, глибшого дослідження причинно-наслідкових зв'язків названого феномену зла і його недопущення.